

Innst. O. nr. 41

(2001-2002)

Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Heikki Holmås om lov om endringer i lov 4.februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø mv. (Loven skal også gjelde for elever og studenter.)

Dokument nr. 8:1 (2001-2002)

Til Odelstinget

SAMMENDRAG

I dokumentet vises det til at arbeidsmiljøet til elever og studenter i dag ikke er regulert ved lov. Skal arbeidsmiljøsituasjonen bedres, må det finnes lov-hjemlet tilsyn og sanksjoner som gjør at tiltak for å bedre arbeidsmiljøet ikke kan prioriteres bort.

Forslagsstilleren mener at kommuner, fylkeskommuner og høyere læresteder bør ha ansvaret for å tilfredsstillere de krav regelverket stiller opp mht. studiemiljøet i grunnskole, videregående skole og høyskoler og universitet.

Med hensyn til tilsynsmyndighet finnes det to alternativer. Det ene er å utarbeide en egen studiemiljølov for elever og studenter. Denne typen lovhjemling krever fastsettelse av et eget kontrollorgan. Det andre alternativet er å utvide arbeidstilsynets kompetanse og ansvar, slik at de tar seg av håndhevelsen. Arbeidstilsynet vil kunne fungere godt også overfor elever og studenter, gjennom opprettelsen av en egen avdeling, og er trolig også det enkleste og billigste alternativet. Ikke minst har Arbeidstilsynet i sitt reglement et effektivt verktøy for inngripen i overtredelser av bestemmelsene.

Forskrifter til arbeidsmiljøloven §§ 2 eller 3 er etter forslagstillers syn det beste alternativet for nasjonale regler om elevers og studenter arbeidsmiljø.

Det er ikke alle deler av arbeidsmiljølovgivningen som automatisk kan overføres til elever og studenter. Som eksempler kan nevnes reglene om arbeidstid, oppsigelse, permisjon m.m. Det vil derfor være naturlig å unnta elever og studenter fra deler av loven.

I dokumentet redegjøres det nærmere for hvilke bestemmelser i arbeidsmiljøloven som bør gjelde for elever og studenter.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Vedtak til lov

om endringer i lov 4.februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø mv.

I

I lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø mv. gjøres følgende endringer:

§ 2 nr. 1 nytt annet punktum skal lyde:

Som virksomheter regnes også institusjoner med elever og studenter som har undervisning eller forskning som formål.

§ 3 nr. 1 nytt annet punktum skal lyde:

Som arbeidstaker etter denne lov skal også regnes elever og studenter ved institusjoner som har undervisning eller forskning som formål, med unntak av kap. 2 § 12 nr. 2 tredje ledd, kap. 8, kap. 9, kap. 10, kap. 11 og kap. 12 a.

Annet og tredje punktum blir nytt tredje og fjerde punktum.

§ 3 nr. 2 a) utgår. b) blir nytt a), c) blir nytt b) mv.

Ny § 24 A skal lyde:

§ 24 A Høringsrett

Samarbeidsutvalget, jf. lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa § 11-1, ved grunnskoler og skoleutvalget, jf. lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa § 11-5, ved videregående skoler, samt studentutvalgene ved universiteter og høyskoler, har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som

gjelder arbeidsmiljøet på skolen og fungerer som internt kontrollorgan. Elevrådet, studentråd og foreldrerråd har rett til å uttale seg om forhold som angår arbeidsmiljøet.

II

Denne lov trer i kraft straks.»

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sigvald Oppebøen Hansen, Reidar Sandal, Karl Eirik Schjøtt-Pedersen og Signe Øye, fra Høyre, Peter Gitmark, Hans Kristian Hogsnes og Kari Lise Holmberg, fra Fremskrittspartiet, Torbjørn Andersen og Per Sandberg, fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen og Heikki Holmås, fra Kristelig Folkeparti, Anita Apelthun Sæle og Ivar Østberg og fra Senterpartiet lederen Magnhild Meltveit Kleppa, vil understreke viktigheten av et godt fysisk og psykososialt læringsmiljø for elever og studenter. Uten et godt læringsmiljø er det vanskelig for elever og studenter å få utbytte av undervisningen og nå de kunnskapsmål som er satt.

Som et ledd i arbeidet med å bedre læringsmiljøet på skolene tilbyr Regjeringen skolene 15 mrd. kroner i rentefrie lån til utbedring og rehabilitering av skolebygg. Videre arbeider Utdannings- og forskningsdepartementet med lovendringer i opplæringsloven og universitetsloven og komiteen vil i den sammenheng vise til brev fra statsråd Norman fra 15. januar 2002 der det står følgende:

«Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF) sendte 23. april 2001 ut høringsforslag om nye reglar om arbeidsmiljø for elevar i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova). Departementet tek sikte på å fremme eit lovforslag for Stortinget i løpet av 2002 på bakgrunn av tilbakemeldinga frå høringsrunden.

Fleire høringsinstansar tok opp spørsmålet om å innlemme elevane i arbeidsmiljølova. Frå fagleg hold vart det pekt på at lova regulerer forholdet mellom arbeidsgivar og arbeidstakar, og at det lett kan oppstå situasjonar der interessene til disse partane går på tvers av interessene til elevane. Vidare viser undersøkingar frå Sverige at elevane ikkje når fram som likeverdige partar gjennom arbeidsmiljølagen.

Forslag til endringar i lov om universiteter og høgschooler 12. mai 1995 nr. 22 (universitetslova) har nyleg vore ute på høring. KUF foreslår å ta inn reglar om arbeidsmiljø for studentar i universitetslova fordi dette synast mest formålstenleg. Målsetjinga med arbeidsmiljølova er å regulere forhold i arbeidslivet mellom arbeidsgivar og arbeidstakar, og lova er i heile sin struktur bygd opp omkring dette. I forholdet mellom utdanningsinstitusjonen og studentane gjeld det andre omsyn. Både i forhold til forståinga av arbeidsmiljø-

lova og universitetslova synast det mest formålstenleg om studentars læringsmiljø tas inn i universitetslova.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener på denne bakgrunn at arbeidet med å bedre elevenes og studentenes fysiske og psykososiale læringsmiljø er i godt gjenge og finner det ikke hensiktsmessig å realitetsbehandle forslagene i Dokument nr. 8:1 (2001-2002).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til oppmodingsvedtak av 18. mai 2000 der Stortinget ba Regjeringen om å legge frem forslag til lovregler om arbeidsmiljø for elever og studenter. Flertallet har merket seg at arbeidet er satt i gang, og at høringsrunde har vært gjennomført.

Flertallet viser videre til Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) som blant annet omfatter arbeidsmiljøbestemmelser for studenter.

Etter flertallets mening er det tre prinsipper som må ligge til grunn for at arbeidsmiljøbestemmelser skal ha effekt: Bestemmelsene må inneholde konkrete bestemmelser om det fysiske og psykososiale arbeidsmiljø, de må inneholde en medvirkningsordning og de må inneholde bestemmelser om en uavhengig tilsynsordning med sanksjonsmyndighet. Flertallet mener disse prinsipper må legges til grunn ved utarbeidelsen av bestemmelser for elever og studenter. Flertallet mener videre at Regjeringens forslag ikke er godt nok fordi medvirkningsordningen er for svak, læringsmiljøbestemmelsene ikke er konkrete nok og det ikke finnes et uavhengig tilsynsorgan med sanksjonsmyndighet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet påpeker at fremdriften i forhold til vedtak i 2000 ikke har vært særlig god. Disse medlemmer aksepterer at arbeidsmiljøloven blir vurdert som et virkemiddel for at elever og studenter skal sikres et godt fysisk og psykisk arbeidsmiljø som forankres i lovverk. Men disse medlemmer viser til at det allerede finnes forskrifter for skoler og barnehager som omhandler elevens rettigheter innenfor dette området. Dette er de såkalte HMS-forskriftene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet mener i utgangspunktet at disse forskriftene vil kunne være tilstrekkelig, hvis de blir fulgt opp i større grad.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil spesielt understreke at elevene tilbringer store deler av sin tid i en skole der oppholdet er obligatorisk, ikke valgfritt.

En innarbeidelse i arbeidsmiljøloven kan etter disse medlemmers syn innebære at alle elever og studenter og alle ansatte innenfor undervisnings-systemet får samme verdi fra et arbeidsmiljømessig synspunkt, uansett hvilken alder eller status de har.

Disse medlemmer ber derfor om at, når Regjeringen legger frem sak til Stortinget i løpet av 2002 med lovforslag om arbeidsmiljø for elever og studenter, så må denne saken også omfatte vurderinger og konsekvenser ved å la arbeidsmiljøloven gjelde elever og studenter. Disse medlemmer understreker at sammen med slike vurderinger om utvidelse av arbeidsmiljøloven må det også legges frem konkrete forslag om nødvendig tilpasning av gjeldende arbeidsmiljølov - med tilhørende forskrifter - som dekker inn særstatusen til elever og studenter. Denne særstatus fremkommer fordi elever og studenter ikke er ansatte og at de har ulike aldre.

Disse medlemmer legger vekt på at ved en eventuell innarbeidelse i arbeidsmiljøloven, må elever og studenter også være sikret oppfølging gjennom et uavhengig tilsynsorgan. Disse medlemmer forutsetter at slike vurderinger omfatter, avklarer og presiserer tilsynsmyndighetens rolle og sanksjonsmidler i forhold til arbeidsmiljølovens utvidete område.

Disse medlemmer forutsetter at elev- og studentorganisasjoner får gi høringsuttalelse til en eventuell utvidelse av arbeidsmiljøloven, med tilhørende regler for tilsyn og sanksjoner. Disse medlemmer forutsetter også at utredning om utvidelse av arbeidsmiljøloven blir foretatt av eksternt kompetanse.

Komiteen sine medlemmer fra Arbeidspartiet viser til at Stoltenbergregjeringa foreslo å lovfeste rett til eit godt arbeidsmiljø for elevar og studentar. Desse medlemmene vil understreke at det er viktig med gode lovføresegner og at kommunane er i stand til å setje i gang tiltak for å betre arbeidsmiljøet. I samband med dette meiner desse medlemmene at regjeringa Stoltenberg si finansieringsordning for opprusting av skuleanlegg er eit viktig bidrag.

Desse medlemmene viser til at arbeidsmiljølova har lange tradisjonar og slik sett ligg til rette for å ta avgjerder om elevar og studentar sitt arbeidsmiljø. Desse medlemmene vil likevel ikkje tilrå dette då arbeidsmiljølova er eit lovverk som regulerer tilhøvet mellom arbeidsgjevar og arbeidstakar. Det er heller ikkje slik at alle delar av arbeidsmiljølova kan over-

førast til elevar og studentar. Dette gjeld til dømes reglar om arbeidstid, permisjonar, oppseiingar m.m. På denne bakgrunn vil desse medlemmene tilrå at føresegner om elevar og studentar sitt arbeidsmiljø blir heimla i anna særlov.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til forrige regjeringens høringsrunder knyttet til arbeidsmiljøbestemmelser der flere av høringsinstansene, blant annet elevenes og studentenes, mente at elevene og studentene burde komme inn under den ordinære arbeidsmiljøloven. Dette er også i tråd med jusprofessor Henning Jakhelln ved Universitetet i Oslo sin anbefaling i Barneombudets rapport «Soria Moria» (1996), som også statsråd Norman i sitt brev refererer til. Jakhelln har senere foreslått at elever og studenter omfattes av arbeidsmiljølovens bestemmelser ved å endre § 3 ved å gjøre følgende tilføyelse i siste avsnitt:

«skal anses som arbeidstakere, når de utfører arbeid eller blir gitt opplæring eller annen beskjeftigelse i virksomhet som går inn under loven.»

Disse medlemmer er av den oppfatning at arbeidsmiljølovens bestemmelser har den fordel at de er innarbeidede, samtidig som de dynamisk utvikles ved nye forskrifter etter hvert som kunnskapen om arbeidsmiljø utvikles. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at det vil være riktig å også vurdere hvordan studenter og elever kan omfattes av dagens arbeidsmiljølov når arbeidsmiljøbestemmelser skal vedtas av Stortinget.

Komiteen foreslår at Dokument nr. 8:1 (2001-2002) vedlegges protokollen.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til dokumentet og rå Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:1 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentant Heikki Holmås om lov om endringer i lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø mv. (Loven skal også gjelde for elever og studenter.) - vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunalkomiteen, den 11. april 2002

Magnhild Meltveit Kleppa
leder

Peter Gitmark
ordfører

Hans Kristian Hogsnes
sekretær